

ประเพณีบุญทอดเทียน สืบทอดพระพุทธศาสนา รักษาประเพณีอีสาน

CANDLE FESTIVAL INHERIT BUDDHISM PRESERVE

THE NORTHEASTERN TRADITION

¹พระครูวินัยธรรรณนา ญาณวโร, ²พระพันธ์วัฒน์ ธมฺมาวตฺตโน และ ³เกริก พิสัยพันธ์

¹Phrakru Winaithorn Wanthana Nanavaro, ²Phra Phanthawat Dhammavaddhano
and ³Krerik Phisaiphun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹wantanana60@gmail.com

Received July 12, 2021; Revised October 9, 2021; Accepted November 20, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเพณีบุญทอดเทียน สืบทอดพระพุทธศาสนา รักษาประเพณีอีสาน เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในทางพระพุทธศาสนามีการสืบทอดประเพณีการแห่เทียนพรรษาที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชน เป็นประเพณีที่สืบทอดและปฏิบัติต่อ ๆ กันมาต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ การทอดเทียนพรรษาและต้นดอกเงินร่วมกับชาวบ้าน เพื่อรักษาประเพณีอีสานเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน ปัจจัยสำคัญของการเกิดขึ้นการดำรงอยู่ของประเพณี ซึ่งยังคงมีอยู่จวบจนอดีตจนถึงปัจจุบัน และแนวคิดสำคัญสามารถโน้มนำให้ประชาชน คือ ความเลื่อมใสและศรัทธาจนทำให้ประเพณีสามารถดำรงอยู่ได้ยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: ประเพณี, บุญทอดเทียน, สืบทอด, พระพุทธศาสนา, อีสาน

¹ ดร. นักวิชาการอิสระ, วัดป่าพุทธญาณรังษี จังหวัดขอนแก่น

² นักวิชาการอิสระ, วัดป่าพุทธญาณรังษี จังหวัดขอนแก่น

³ อาจารย์, หลักสูตรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

Abstract

This article aims to study the candle festival inherit Buddhism preserve the northeastern tradition, The candle procession tradition is related to the belief in Buddhism and its inheritance emphasizes relationship between temples and community. It is a tradition that has been passed down and treated for a long time since our ancestors. The candle and the money tree with the villagers to preserve the Isan tradition as a way of life of the people in the community. An important factor of the emergence, existence of traditions which still exists until the past to the present And the key idea that can convince people is the trust and faith that allows the tradition to exist for a long time until the present.

Keywords: Festival, Candle festival, Inherit, Buddhism, The Northeastern

บทนำ

ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา วันเข้าพรรษา เป็นวันสำคัญในพุทธศาสนาวันหนึ่ง ที่พระสงฆ์เถรวาทจะอธิษฐานว่าจะพักประจำอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง ตลอดระยะเวลาฤดูฝนที่มีกำหนดเป็นระยะเวลา 3 เดือน ตามที่พระธรรมวินัยบัญญัติไว้ โดยไม่ไปค้างแรมที่อื่น หรือที่เรียกติดปากกันโดยทั่วไปว่าจำพรรษา ("พรรษา" แปลว่า ฤดูฝน, "จำ" แปลว่า พักอยู่) พิธีเข้าพรรษานี้ถือเป็นข้อปฏิบัติสำหรับพระสงฆ์โดยตรง ละเว้นไม่ได้ ไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ตามการเข้าพรรษตามปกติเริ่มต้นตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี (หรือเดือน 8 หลัง ถ้ามีเดือน 8 สองหน) และสิ้นสุดลงในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 หรือวันออกพรรษา สาเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตการจำพรรษาอยู่ ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่งตลอด 3 เดือนแก่พระสงฆ์นั้น มีเหตุผลเพื่อให้พระสงฆ์ได้หยุดพักการจาริกเพื่อเผยแพร่งานศาสนาไปตามสถานที่ต่างซึ่งจะเป็นไปด้วยความยากลำบากในช่วงฤดูฝน

ประเพณีบุญทอดเทียนเป็นประเพณี/พิธีกรรมพระพุทธศาสนาที่ชาวอีสานได้ยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่โบราณกาลและได้สืบทอดจากรุ่นมาสู่รุ่น ประเพณีแห่เทียนพรรษาในสังคมไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นที่น่าสนใจแสดงออกถึงวิถีชีวิตของคนไทยที่มี

ประวัติศาสตร์อันยาวนาน โดยได้ถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีของตนเองและตกทอดเป็นสมบัติอันมีค่าของแผ่นดินที่ติดตัวคนไทยมาช้านาน และประเพณีทอดเทียนโคม ซึ่งคำว่า “โคม” หมายถึง การรวมกัน การทอดเทียนเหมือนกับการแห่เทียนจำนำพรรษาของคนภาคกลาง จะแตกต่างกันเล็กน้อยเพราะการทอดเทียนโคม ชาวบ้านจะมาแต่งต้นเทียนช่วยกัน โดยเฉพาะแม่บ้านจะมาช่วยกันพับแมงดา ทำบายศรี เพื่อตกแต่งต้นเทียนให้สวยงามจะทำประมาณ 1-2 วัน นอกจากต้นเทียนแล้วจะมีต้นเงิน คล้ายกับการตั้งกองผ้าป่าจะมีต้นกล้วย และให้ชาวบ้านช่วยกันบริจาคเงินไปติดที่ต้นกล้วย จำนวน 1 ต้น ”

นอกจากมีการจัดแต่งต้นเทียนและต้นเงินแล้ว จะมีการประกวดขบวนแห่ และสวดสรภัญญะ การประกวดขบวนแห่ต้องมีการรำหน้าขบวน เยาวชนกระทั่งผู้สูงอายุจะซ้อมรำและรำหน้าขบวน ส่วนฝ่ายชายเล่นดนตรี เป่าแคน การซ้อมรำประมาณ 1 สัปดาห์ เมื่อพร้อมกันทั้งหมดแล้วจะนำขบวนแห่ไปที่วัด จากกิจกรรมที่หลากหลายนี้ได้เน้นในเรื่องพิธีกรรมเพียงอย่างเดียว เป็นการชักจูงลูกหลานให้เข้าวัดอย่างไม่น่าเบื่อ การเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างหมู่บ้าน ความสามัคคีที่เกิดขึ้นกับชุมชน การส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้มีกิจกรรมร่วมกัน คนในชุมชนมีความเสียสละ มีความสามัคคีเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างหมู่บ้านให้เป็นหนึ่งเดียว โดยมิได้มีการแยกเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น จึงเป็นอีกประเพณีหนึ่ง值得ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับประเพณี

ขนบธรรมเนียมประเพณี พจนานุกรมภาษาไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายคำว่า “ประเพณี” ว่า “ขนบธรรมเนียมแบบแผน”

ขนบ คือ ระเบียบแบบอย่าง ธรรมเนียม คือ ที่นิยมใช้กันมารวมความแล้ว ประเพณี คือ สิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานานเป็นที่ยอมรับและเป็นระเบียบ แบบแผนเดียวกัน หากเป็นอยู่ชั่วขณะแม้จะนิยมประพฤติกันทั่วไปก็ไม่ใช่ประเพณี เป็นแต่แฟชั่น ซึ่ง เป็นความนิยมกันสมัยหนึ่งเท่านั้น พอหมดความนิยมก็เลิกประพฤติปฏิบัติกัน

“ประเพณี” ในความหมายที่กว้าง หมายถึง แบบความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทศนคติศีลธรรม ระเบียบแบบแผน และวิธีการกระทำการสิ่งต่างๆ ตลอดจนการ

ประกอบ พิธีกรรมในโอกาสต่างๆ ที่กระทำกันมาแต่ในอดีต ลักษณะสำคัญของประเพณี คือ ความประเพณีของ คนส่วนรวมที่ถือกันเป็นธรรมเนียม หรือ เป็นระเบียบแบบแผน และสืบทอดกันมาจนเป็นพิมพ์เดียวกัน และยังคงอยู่ได้ก็เพราะมีสิ่งใหม่เข้ามาช่วยเสริมสร้างสิ่งเก่าอยู่ตลอดเวลา และกลมกลืนเข้ากันได้ดี จึงทำให้ประเพณีเดิมยังคงรูปมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ โดยคนในสังคมผู้เป็นเจ้าของประเพณีไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีอยู่ในทุกยุคทุกสมัย เพราะเป็นการค่อยเปลี่ยนไปทีละน้อยโดยไม่รู้ตัว แต่จะ เปลี่ยนไปมาก หรือน้อย ก็แล้วแต่ความเป็นไปทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ดังนั้น ขนบธรรมเนียมประเพณีก็คือ แนวปฏิบัติซึ่งเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรม เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่กระทำซ้ำกันมาจนกลายเป็นระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติ เป็นพฤติกรรม ยึดถือกันมาในสังคมโดยคนรุ่นหลัง เรียนรู้มาจากคนรุ่นก่อน ซึ่งอาจมีการปรับปรุงแก้ไขบ้าง แต่การ เปลี่ยนแปลงก็เป็นไปอย่างช้าๆ ใช้เวลาเป็นปีๆ ซึ่งการประเพณีปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนดังกล่าว นั้น มีทั้งการประเพณีปฏิบัติในระดับบุคคลต่างคนต่างทำ แต่บุคคลแต่ละคนก็ยังปฏิบัติเหมือนกัน และการประเพณีปฏิบัติในระดับสังคม คือการร่วมทำกิจกรรมพร้อมๆ กันในลักษณะพิธีกรรมเป็นการ จัดงานประเพณี เช่น กิจกรรมที่จัดขึ้นในวาระช่วงเวลาที่สำคัญๆ ของปี เช่น ประเพณีทอดกฐิน ทอดผ้าป่า งานปีใหม่ เทศกาลและงานประเพณีท้องถิ่นต่างๆ เช่น ประเพณีแห่นางแมว ประเพณีบุญ พระเวทย์ ประเพณียี่เป็ง ประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นต้น

ประเพณีอาจจะเป็นเรื่องของความเชื่อที่เหลวไหล ซึ่งเป็นความเชื่อของหมู่คนที่ขาดหลักวิชา แต่ในขณะเดียวกันประเพณีต่าง ๆ ก็เป็นเครื่องบอกถึงความเจริญของชาติต่าง ๆ ได้เป็น อย่างดี เพราะประเพณีแต่ละอันก็เป็นสมบัติคู่กับชาตินั้น เป็นการรักษาความน่าเชื่อถือตามบรรพบุรุษ

ทัศนีย์ ทองสว่าง (2547) ให้ความหมายของประเพณี (Traditional) กับ ขนบประเพณี (Custom) คือความประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ ในหมู่คณะเป็นนิสัย สังคม ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ต้องเอาอย่างบุคคลอื่นๆ ที่อยู่รอบๆ ตน นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงแบบของความ เชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทัศนคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบ แบบแผน และวิธีการกระทำสิ่ง ต่างๆ ตลอดจนถึงการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่างๆ ที่ได้กระทำมาแต่อดีต ลักษณะสำคัญเป็นสิ่งที่ คนเราปฏิบัติ มีการเชื่อถือกันมานานจนกลายเป็นแบบอย่าง ความคิดหรือการกระทำที่ได้สืบทอดกัน มา และยังมีอิทธิพลอยู่จนถึงปัจจุบัน

ประเพณีเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เหนือมนุษย์ ในขณะที่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุ ดังนั้นลักษณะเช่นนี้ประเพณีจึงถือได้ว่าเป็นความ ประพฤติของคนส่วนรวมที่ถือเป็นธรรมเนียมหรือประเพณีแบบแผน (Tradition) และได้สืบทอดต่อกันมาจนเป็นลักษณะเดียวกันและสามารถคงอยู่ได้ เพราะสิ่งใหม่เข้ามาช่วยเสริมสร้างสิ่งเก่าอยู่เสมอและ สามารถผสมกลมกลืนเข้ากันได้ จึงทำให้ประเพณีเดิมยังคงรูปมีชีวิตต่อไปได้โดยคนในสังคมที่เป็น เจ้าของประเพณีไม่เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีอยู่ทุกยุคสมัย เพราะเป็นลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไปทีละน้อยโดยไม่รู้ตัวว่าจะเปลี่ยนไปมากหรือน้อยแล้วแต่ความเป็นไปทางประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม (เสรี พงศ์พิศ, 2553) นอกจากนี้ประเพณีเป็นสิ่งที่มีกันในทุกชาติ ทุกภาษาส่วนลักษณะแตกต่างกันไปจะมาก น้อยเพียงใด ก็แล้วแต่ลักษณะหรือสถานะภาพบางประการแต่ละท้องถิ่นแต่ละสังคม แม้แต่สังคม เดียวกันอาจมีประเพณีที่เหมือนกันและต่างกัน หรือคล้ายกันได้ โดยอาจแบ่งประเพณีตั้งแต่เกี่ยวกับชีวิตในครอบครัวเช่นการเกิด การบวชเรียน การแต่งงาน การตาย ประเพณีเกี่ยวกับการท ำบุญและ สนุกสนานรื่นเริงของส่วนรวม อันเนื่องมาด้วยเทศกาลตรุษสารเช่นสงกรานต์เข้าพรรษา ออกพรรษา อาสาฬหบูชา (ส. พลายน้อย, 2530)

ประเพณีท้องถิ่น หมายถึง นิสัยสังคมของคนไทยในท้องถิ่น ซึ่งได้รับมรดกตกทอดมาแต่ ดั้งเดิมและมองเห็นในทุกท้องถิ่นทุกภาคของสังคมไทยชนิดของประเพณี แบ่งตามลักษณะของความ เข้มงวด ในการที่จะต้องปฏิบัติตามเป็นเกณฑ์มี 3 ชนิดดังนี้

1. จารีตประเพณี (Mores) ได้แก่ ประเพณีที่สังคมถือว่าใครฝ่าฝืนงดเว้นไม่กระทำตามถือ ว่าเป็น ความผิด ความชั่ว จารีตประเพณีนั้น เกี่ยวข้องกับศีลธรรมของคนส่วนรวมในสังคมและเห็นได้ ในสังคมไทย เช่นการแสดงกตัญญูต่อผู้มีพระคุณโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อพ่อแม่ ยามแก่ชรา ถ้าใครไม่ ดูแลสังคมจะลงโทษว่าเป็นผู้มีความอกตัญญู ถือเป็นการชั่วไม่มีใครอยากคบหาด้วย เด็กจะถูกอบรม มิให้ล่วงเกิน พ่อ แม่ ทั้งกาย วาจาและใจ

2. ขนบประเพณี (Custom) บางครั้งเรียกว่าระเบียบประเพณี หมายถึงประเพณีที่สร้างขึ้น เป็นแบบแผนไว้อย่างชัดเจนว่า ควรจะประพฤติปฏิบัติเป็นขั้นตอนกันอย่างไร เช่น ประเพณีการ แต่งงาน ต้องเริ่มตั้งแต่การหมั้นการแต่งงาน ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะมีพิธีมากมายสำหรับคู่บ่าวสาวจะต้อง ปฏิบัติ ซึ่งถ้าหากไม่ปฏิบัติตามก็อาจถูกตีสอนินทาให้เกิดความอับอาย

3. ธรรมเนียมประเพณี (Tradition) หมายถึง ประเพณี ที่ปฏิบัติกันอยู่ในชีวิตประจำวันไม่มี ระเบียบแบบแผนเหมือนขนบประเพณีและไม่มีผิดถูกศีลธรรมเหมือนจารีตประเพณี เป็นแต่เพียงว่า เคยมีคนเขาประพฤติปฏิบัติกันมาอย่างไร ก็นิยมปฏิบัติอยู่อย่างนั้น จนเกิดความเคยชิน ผู้ที่ปฏิบัติไม่ เกิดความเดือนร้อน หรือรำคาญที่จะปฏิบัติตาม ถ้าหากมีการฝ่าฝืนธรรมเนียมประเพณีไปบ้างก็ไม่ถือ เป็นเรื่องผิดร้ายแรงอะไรมากนัก นอกจากจะเห็นว่า เป็นผู้เสียมารยาทเท่านั้น ธรรมเนียมประเพณีเป็น เรื่องเกี่ยวกับมารยาทในการยืน เดิน นั่ง นอน ตลอดจนการกิน การพูดจา การแต่งกาย การเข้าสังคม ธรรมเนียมประเพณีมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ บางอย่างไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งๆ ที่สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปบ้าง

สรุปได้ว่า วัฒนธรรม และประเพณีเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าวิถีชีวิตที่ชุมชน และ ท้องถิ่นต่างๆ ได้พัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต โดยแสดงออกในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญา ศิลปะการแสดง ฯลฯ เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นให้คนในชุมชนท้องถิ่นเกิดความตระหนัก มีความตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูเผยแพร่และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณค่าความ หลากหลายของศิลปะและวัฒนธรรมไทย ทั้งที่เป็นวิถีชีวิต ค่านิยม และความเป็นไทย ในปัจจุบัน วัฒนธรรมท้องถิ่นถูกละเลยและมีการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ น้อย เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด รวมทั้ง ประเพณีและวิถีชีวิตที่ดีงาม ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรม ได้มีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา หากมรดกทางวัฒนธรรม ที่มีความ แตกต่าง หลากหลายกันในพื้นที่ ไม่ได้รับการสืบสานและอนุรักษ์ฟื้นฟูรวมถึงการพัฒนาต่อยอดให้เกิดคุณค่าทางสังคมและจิตใจทำให้คุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมลดน้อยไปจนแทบจะสูญหาย วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมองค์ความรู้ในแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะโดดเด่นที่แตกต่างกันไปตามสภาพ พื้นที่ ในแต่ละพื้นที่ที่มีภูมิปัญญาหลากหลาย ควรที่จะได้รับการถ่ายทอดเยาวชนรุ่นหลังสืบไป การอนุรักษ์เป็นหนทางหนึ่งที่ยั่งยืน ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนให้ดำรงอยู่ในท้องถิ่น

จากแนวคิดนี้จะทำให้มองเห็นว่าประเพณีแท้เทียนพรชานัน มีได้เป็นเพียงสัญลักษณ์ที่ เกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชุมชนจังหวัดอุบลราชธานีแต่เพียง ประการเดียวแต่ความหมายที่ซ่อนเร้นแอบแฝงอยู่ อาจเป็นความหมายที่สามารถแยกวิเคราะห์ออกมา ให้เห็นอย่างเด่นชัดในประเด็นของศาสนาและบริบทของ

สังคมในเวลานั้น การแสดงประเพณีในรูปแบบพิธีกรรมของประเพณีแห่เทียนพรรษาน่าจะมีความหมายอื่นๆ อีกหลายประการ อาจจะไม่ใช่ ความเชื่อเรื่อง บาปบุญ กุศล ความศรัทธา เพียงอย่างเดียว อาจเป็นการแสดงถึงความสามัคคีในหมู่ คณะ การแสดงออกในความรู้สึกอิสระ และต้องการปลดปล่อยจากความเหน็ดเหนื่อยและวุ่นวายจาก การทำนา เหตุเพราะในช่วงหน้าน้อย อากาศร้อนหรือเตรียมการรับการเปลี่ยนแปลงอากาศและฤดูฝน เพื่อทำนาในเดือนในเดือนถัดไป ในการให้ความหมายเกี่ยวกับประเพณีนั้น แต่เดิมชาวบ้านมีวัฒนธรรมแบบ Residual (ตกค้างมาจากอดีต) อยู่ 2 ลักษณะ คือ ความหวังจะค้าเงิน พระพุทธศาสนาในชุมชน เพื่อความสุขในชีวิตภายหน้าและการแสดงเอกลักษณ์ของหมู่บ้านตนเอง ดังจะเห็นได้จากการตกแต่งรถขบวนแห่ด้วยลักษณะเด่นของหมู่บ้าน

ประเภทของประเพณี

สำหรับการศึกษาประเด็นประเพณีที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชนกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของประเพณีไว้หลากหลาย ดังนี้

เสฐียรโกเศศ (2550) กล่าวว่า ความเป็นไปอันเนื่องด้วยการกระทำหรือดำเนินการอย่างใด ๆ เมื่อประพฤติซ้ำอย่างนั้นๆ อยู่บ่อยๆ จนเป็นความเคยชินก็เกิดเป็นนิสัยขึ้น นิสัยมีสองอย่างถ้าเป็นพื้นติดตัวมาแต่กำเนิดเรียกว่านิสัยสันดานหรืออุปนิสัย ถ้าเป็นสิ่งที่มาเมื่อภายหลัง ด้วยการเอาอย่างจากคนอื่นซึ่งอยู่แวดล้อมตน และประพฤติเหมือนๆ กันเป็นส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เรียกว่านิสัยหรือประเพณี ถ้ากล่าวถึงประเพณีไทย ก็หมายความว่าถึงนิสัยสังคมของชนชาวไทย ซึ่งได้รับเป็นมรดกตกทอดกันมาแต่เก่าก่อน เรียกว่าประเพณีเดิม หรือประเพณีปรัมปรา คือ เป็นประเพณีที่สืบ ๆ ต่อกันมา

แปลก สนธิรักษ์ (ม.ป.ป.) คำว่า ประเพณี คือ ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวมซึ่งเรียกว่า เอกลักษณ์ หรือ พหุนิยม เช่น การแต่งงาน การเกิด การตาย การทำบุญ การรื้อนเร้ง การแต่งกาย เป็นต้น หรือประเพณีที่เรานำของชาติอื่นมาปรับปรุงให้เข้ากับความเป็นอยู่ของเรา เพื่อความเหมาะสมกับกาลสมัย ซึ่งเรียกว่า สัมพัทธนิยม ตามธรรมดาเรื่องของประเพณีนั้น บางอย่างต้องคงรักษาไว้ บางอย่างต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับกาลสมัย บางอย่างต้องถือเป็นแบบสากล

ณรงค์ เส็งประชา (2531) กล่าวว่า ประเพณีเป็นพฤติกรรมของสังคม เป็นการกระทำ กิจกรรมทางสังคมที่ผู้คนส่วนใหญ่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ประเพณีเป็นบรรทัดฐาน

เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามความคิดความเชื่อปฏิบัติเพื่อความเจริญแห่งตนและสังคม ประเพณีเป็นผลมาจาก สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เมื่อเกิดปัญหาขึ้น มนุษย์ก็พยายามหาวิธีการแก้ปัญหา แนวปฏิบัติในการแก้ปัญหาทางธรรมชาติของคนในสมัยก่อนๆ มักอาศัยความเชื่อและปฏิบัติต่อความเชื่อในสิ่งนั้นๆ บางครั้งอาจได้ผลก็เลยปฏิบัติกันต่อๆ มา

สร้อยพัฒน์ ต้นสุขเกษม (2543) ได้แบ่งประเภทของประเพณีไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว เช่น เรื่องทำขวัญเดือน โขนจุก ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ บวช แต่งงานตาย เป็นต้น

2. ประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวมเนื่องด้วยเทศกาล คือ คราวสมัยที่กำหนดขึ้นเป็น ประเพณี เพื่อทำบุญและรื่นเริง เช่น ตรุษจีน สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา ลอยกระทง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่จัดขึ้นในแต่ละจังหวัดในฤดูกาลต่างๆ

3. รัฐพิธีและพระราชพิธี เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์พระบรม วงศานุวงศ์ และเป็นประเพณีที่มีการสืบทอดปฏิบัติมาเป็นระยะเวลานาน โดยที่ส่วนกลาง หรือ กลุ่ม ผู้ปกครองประเทศชาติหรือส่วนภูมิภาคจะเป็นผู้กำหนดรูปแบบของพิธีกรรมโดยที่ ประชาชนทั้ง ประเทศจะถือปฏิบัติทั้งประเทศ

สรุปได้ว่า ประเพณีคือสิ่งที่ได้ถือและสืบทอดปฏิบัติต่อ ๆ กันมาตั้งแต่บรรพบุรุษที่ได้ สืบสมมาอย่างยาวนานผ่านการกระทำสร้างขึ้น ถ่ายทอด และรักษาไว้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่ อีก รุ่นหนึ่ง อาจอยู่ในรูปแบบของความคิด ความเชื่อ และการกระทำ อันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ของทุกคนในชุมชน เป็นลักษณะของการมีแบบแผนความคิด ความเชื่อ การกระทำ ค่านิยม ร่วมกัน สู่การกำหนด เป็นระเบียบแบบแผนความประพฤติปฏิบัติที่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ปรากฏอยู่ในทุก ๆ ขั้นตอนของการดำเนินชีวิตที่คนในชุมชน มีความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ความสัมพันธ์ต่อธรรมชาติ และความสัมพันธ์ต่อเพื่อน มนุษย์ด้วยกัน อันนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ดงามเหมาะสม เสมือนเป็นบรรทัดฐาน หรือ กลไกควบคุมทางสังคมที่สำคัญของชุมชนอีกทาง

กระบวนการเรียนรู้เพื่อการสืบสานประเพณีท้องถิ่น

การสืบสานประเพณีท้องถิ่น หมายถึง การรักษาสิ่งที่ดงามไว้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไปโดยใช้กระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ประเภทของภูมิ ปัญญานั้นๆ การที่ชนชาติและเผ่าพันธุ์ต่างๆ อยู่รอดมาได้ถึงทุกวันนี้เพราะ

คุณค่าอันเป็นพื้นฐานแห่งการดำรงชีวิต สามารถรักษาสมดุลระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมกับผู้คนในสังคม เดียวกันและกับสังคมอื่นๆ ความสมดุลดังกล่าวยังคงอยู่และถ่ายทอดสืบต่อกันมาบางส่วนอาจหายไป แต่ก็มีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นแทน การถ่ายทอดสืบสานมีลักษณะทั้งทางตรงและทางอ้อม การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถจำแนกออกเป็นวิธีการกว้างๆ ได้ 3 วิธี คือ

1. วิธีถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก เนื่องจากเด็กเป็นวัยที่เรียนรู้โลกรอบๆ ตัวเอง กิจกรรม การถ่ายทอดจึงเป็นเรื่องง่ายๆ ไม่ซับซ้อน สนุกสนาน และดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การทดลองทำหรือเข้าร่วมปรากฏการณ์ ตลอดจนการเล่นปริศนาคำทาย โดยสามารถจัดกิจกรรมได้ ทั้งระดับครอบครัว ชุมชน สังคมท้องถิ่นและโรงเรียน

2. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มานานพอสมควรแล้ว และเป็นวัยทำงานวิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรง หรือบอกเล่าโดยผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่นต่างๆ ดังจะเห็นได้โดยทั่วไปในพิธีการแต่งงานของทุกท้องถิ่นจะมีขั้นตอน ผู้ใหญ่สอนคู่บ่าวสาว วิธีถ่ายทอด ในรูปแบบบันเทิง เช่น สอดแทรกในคำร้องของลิเก ลำตัด โน้รา เพลงบอก หลังตะลุง ภาคใต้ หนังสือ ตะลุงภาคอีสาน (หนังประโมทัย) กลอนลำ คำผญา คำสอของภาคอีสาน คำสอนของภาคเหนือ เป็นต้น

3. วิธีการถ่ายทอดโดยผ่านทางสื่อสารมวลชน ในยุคปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าทันสมัยและรวดเร็ว วิธีการถ่ายทอดโดยผ่านทางสื่อสารมวลชนทุก สาขา ไม่ว่าจะเป็น หนังสือเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม และ อื่นๆ จนทำให้เกิดการเลือกสรรรับหรือไม่รับ การถ่ายทอดรูปแบบที่หลากหลายสะดวกต่อผู้บริโภค มากขึ้น

ปรีทีย์ ไวยาชีวะ (2551) ได้กล่าวถึง กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาวิธีการต่างๆ ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้กับกลุ่มเป้าหมายใด วิธีใดหรือหลายๆ วิธีรวมกัน สรุปได้ดังนี้

1. การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เป็นวิธีการถ่ายทอดของผู้อาวุโสหรือผู้เฒ่าผู้แก่ทำเป็นตัวอย่างแก่คนในครอบครัว ญาติพี่น้องและคนในชุมชนเดียวกัน

2. การคิดร่วมกัน เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ อย่างมีเหตุผลเป็นธรรมชาติเปิดโอกาสให้ถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน

3. การสร้างกิจกรรมหรือการทำงานร่วมกัน โดยการขยายเครือข่ายระดับบุคคล ระดับ กลุ่มให้ได้มากเพราะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาอย่างหลากหลายและนำมาพัฒนากิจกรรมที่กระทำอยู่

4. การบรรยาย สัมมนาหรือเวทีชาวบ้าน เป็นกิจกรรมสำคัญอีกอย่างหนึ่งสำหรับการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์ของชาวบ้านร่วมกันอันจะส่งผลให้ สมาชิกของชุมชนมีความรู้ความสามารถสูงขึ้น

ถ้าจะแบ่งลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาในอดีตตามรูปแบบใหญ่ๆ อาจแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ แบบเป็นลายลักษณ์อักษร และแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร แบบเป็นลายลักษณ์อักษร นั้น ในอดีตส่วนใหญ่ได้จารึกหรือเขียนใส่ใบลาน หรือสมุดข่อย ที่ชาวบ้านภาคใต้ เรียกว่า บุตดำ บุตขาว ส่วนในปัจจุบันการสื่อสารมวลชน การคมนาคมเทคโนโลยี ความเจริญก้าวหน้าทันสมัยและ รวดเร็ว มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านผ่านทาง สื่อมวลชนทุกสาขา เช่น หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์และอื่นๆ เป็นต้น ส่วนแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นดังได้กล่าวมาแล้ว ข้างต้น

รูปการอนุรักษ์ภูมิปัญญา คือ การส่งทอดความรู้ ความเข้าใจ จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคล หนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีองค์ประกอบในการถ่ายทอด คือ 1) ความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจ อุดมการณ์ต่างๆ 2) ขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งแสดงออกมาในรูปพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีการ ตั้งศพ การแต่งกาย เป็นต้น 3) สิ่งประดิษฐ์ที่มีรูปร่าง สามารถจับต้องได้เช่น ผลผลิตทางศิลปกรรม งานฝีมือ และองค์ วัตถุที่ไม่มีรูปร่างเป็นเครื่องแสดงสัญลักษณ์ ความหมายต่างๆ เช่น ภาษา เป็นต้น แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาและการพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน

การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้สืบทอด ภูมิปัญญาจากผู้รู้ในชุมชน เพื่อให้เยาวชนสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ ถ่ายทอดประมวผล ตลอดจนสนับสนุนให้เยาวชน และชุมชนโดยตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน มีความเข้าใจรากเหง้าความเป็นวัฒนธรรม แบ่งปัน เกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการศึกษาเรียนรู้วิถีการดำรงชีวิต ชุมชนภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่มีมาช้านาน บนพื้นฐานของธรรมชาติที่เกี่ยวพันสอดคล้องกันกับวิถีชีวิตชุมชน ดังนั้นการศึกษาในชุมชนทั้ง การศึกษาในระบบโรงเรียนและ

นอกระบบโรงเรียนทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้ทันสมัยขึ้น การศึกษาในรูปแบบของการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง จากชีวิตในชุมชน ตลอดจนแนวปฏิบัติของพิธีกรรมและประเพณีของชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับทราบคุณค่า บ่งบอกความหมาย ความผูกพันกับภูมิปัญญาของท้องถิ่นเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา ใน ท้องถิ่นที่ถูกอบรม ชัดเกล้า จากกระบวนการทางสังคมในท้องถิ่นตนเองได้ถูกสืบทอดไป ทั้งนี้จาก การเรียนรู้ในระบบโรงเรียนตะวันตก โดยไม่ได้เน้นการเรียนรู้ของวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ทำให้ขาดช่วงช่องการเรียนรู้ในรากเหง้าวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมไป กลับเลียนแบบการเรียนรู้แบบสังคม ตะวันตก การให้ความสำคัญและเน้นการเรียนรู้ในหลักสูตรของศึกษา โดยเฉพาะการเรียนรู้จากภูมิ ปัญญาท้องถิ่นที่ดี มีคุณค่ามีส่วนที่จะทำให้เกิดการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ แก่ชุมชนของสังคมไทยที่มี มายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

ประเพณีบุญทอดเทียน สืบทอดพระพุทธศาสนา รักษาประเพณีอีสาน

พิธีกรรมของพุทธศาสนิกชนอันเนื่องในวันเข้าพรรษานั้นพุทธศาสนิกชนมีการกระทำบุญตักบาตรกัน 3 วัน คือวันขึ้น 14-15 ค่ำ และวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 และขนมนิมนต์ทำกันในวันเข้าพรรษาได้แก่ ขนมหเทียน และท่านสาธุชนที่มีความเคารพนับถือพระภิกษุวัดใด ก็จัดเครื่องสักการะ เช่น น้ำตาล น้ำอ้อย สบู่ แปรง ยาสีฟัน พุ่มเทียน เป็นต้น นำไปถวายพระภิกษุวัดนั้น ยังมีสิ่งสักการะบูชาที่พุทธศาสนิกชนนิยมกระทำกันเป็นงานบุญน่าสนุกสนานอีกอย่างหนึ่งคือ "เทียนเข้าพรรษา" บางแห่งจะมีการบอกบุญเพื่อร่วมหล่อเทียนแท่งใหญ่ แล้วแห่ไปตั้งในวัดอุโบสถ เพื่อจุดบูชาพระรัตนตรัยตลอด 3 เดือน การแห่เทียนจำนำพรรษาหรือเทียนเข้าพรรษาจัดเป็นงานเอิกเกริก มีฆ้องกลองประโคมอย่างสนุกสนาน และเทียนนั้นมีการหล่อหรือแกะเป็นลวดลายและประดับตกแต่งกันอย่างงดงาม

มีประเพณีมากมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าจำพรรษาของพระสงฆ์ไทยมาช้านาน เช่น ประเพณีถวายเทียนพรรษา แก่พระสงฆ์เพื่อจุดบูชาตามอารามและเพื่อถวายให้พระสงฆ์สามเณรนำไปจุดเพื่ออ่านคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาในระหว่างเข้าจำพรรษา ประเพณีการถวายผ้าอาบน้ำฝน หรือผ้าวัสสิกสาฎก แก่พระสงฆ์ก่อนเข้าพรรษา เพื่อให้พระสงฆ์นำไปใช้สรงน้ำฝนในพรรษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่พุทธศาสนิกชนไทยถือว่าเป็นงานบุญใหญ่ประจำปีคือ ประเพณีถวายผ้ากฐิน ที่จัดหลังพระสงฆ์ปวารณาออกพรรษา เพื่อถวายผ้ากฐินแก่พระสงฆ์ที่จำพรรษาจะได้กรานและได้รับอานิสงส์กฐิน เป็นต้น

เทียนพรรษา เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ชาวพุทธจะยึดถือเป็นประเพณีนำเทียนไปถวายพระภิกษุในเทศกาลเข้าพรรษา เพื่อปรารภนาให้ตนเองเป็นผู้เฉลียวฉลาด มีไหวพริบ ประดุจ แสงสว่างของดวงเทียน โดยเทียนพรรษาจะเป็นเทียนขนาดใหญ่และยาวเป็นพิเศษกว่าเทียนชนิดอื่น สำหรับจุดในโบสถ์ตั้งแต่วันเข้าพรรษาจนถึงวันออกพรรษา (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525) การทำเทียนพรรษา มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ จากการนำรังผึ้งมาต้มเอาขี้ผึ้งไปปั่น เป็นเทียนนำไปถวายพระภิกษุ เอาเทียนเล่มเล็กๆ หลายๆ เล่ม มามัดรวมกันเป็นลำต้นคล้ายกับ ต้นกล้วย หรือลำไม้ไผ่ แล้วนำไปติดกับฐาน ซึ่งการมัดรวมกันแบบนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่นิยมเรียกว่า ต้นเทียน หรือต้นเทียนพรรษา โดยต้นเทียนพรรษาประเภทแรก คือ "มัดรวมติดลาย" เป็นการเอาเทียนเล่มเล็กๆ มามัด รวมกันบนแกนไม้ไผ่ให้เป็นต้นเทียนขนาดใหญ่ แล้วตัดกระดาขเงิน กระดาทองเป็นลายต่างๆ ติดประดับโดยรอบต้นเทียน ต่อมา มีการคิดทำต้นเทียนเป็นต้นเดี่ยว เพื่อใช้จุดให้ได้นาน โดย การใช้ลำไม้ไผ่ที่ทะลุปล้องเป็นแบบหล่อ เมื่อหล่อเทียนเป็นต้นเสร็จแล้วจึงนำมาติดที่ฐาน และจัดขบวนแห่เทียนไปถวายพระที่วัด และการตกแต่งต้นเทียนนั้น เริ่มมีขึ้นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน ใช้ขี้ผึ้งลงไฟหรือตากแดดให้อ่อน แล้วปั่นเป็นรูปดอกกลาดวนติดต้นเทียน หรือเอาขี้ผึ้งไปต้มให้ละลาย แล้วใช้ผสมมะละกอ หรือ ผล ฝักทองนำมาแกะเป็นลวดลาย ใช้ไม้เสียบนำไปจุ่มในน้ำขี้ผึ้ง แล้วนำไปจุ่มในน้ำเย็น แกะขี้ผึ้งออก จากแบบ ตัดและตกแต่งให้สวยงามนำไปติดที่ต้นเทียนการทำเทียนพรรษามีวิวัฒนาการเรื่อยมาไม่หยุดนิ่ง ในปี พ.ศ. 2511 ผู้คนได้พบเห็นต้นเทียนพรรษานาขนาดใหญ่และสูงขึ้น มีการแกะสลักลวดลายในส่วนลำต้นอย่างวิจิตรพิสดาร ใน ส่วนฐานก็มีการสร้างหุ่นแสดงเรื่องราวทางศาสนา และความเป็นไปในสังคมขณะนั้น กลายเป็น ประติมากรรมเทียนพรรษาที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งช่างผู้ริเริ่มในการทำต้นเทียนยุคหลังคือ นายอุตสาห์ และ นายสมัย จันทรวิจิตร สองพี่น้อง นับเป็นงานสร้างสรรค์ทางศิลปะอันเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน อย่างแท้จริง

ประเพณีแห่เทียนพรรษานั้น เริ่มขึ้นเนื่องจากสมัยก่อนพระภิกษุสงฆ์ไม่มีไฟฟ้าใช้ ชาวบ้านจึงหล่อเทียนต้นใหญ่ขึ้น เพื่อถวายพระภิกษุสงฆ์จุดให้แสงสว่างในการปฏิบัติกิจวัตรต่างๆ เป็นพุทธบูชาตลอดเวลา 3 เดือน การนำเทียนไปถวายชาวบ้านมักจัดขบวนแห่กันอย่างเอิกเกริกสนุกสนานและปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นประเพณี ทั้งนี้ นับว่าเป็นงานประเพณีที่รวมความผูกพันของชุมชนท้องถิ่น โดยเริ่มตั้งแต่การที่ชาวบ้านร่วมบริจาคเทียนเอามาหลอม หล่อเป็นเทียนเล่มใหญ่เล่มเดียวกัน เป็นการแสดงออกถึงความสามัคคีกลมเกลียวในหมู่คณะไปในตัว การสรรหาภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่มีฝีมือทางช่าง มีความรู้ ความ

ชำนาญในเรื่อง การทำลวดลายไทย การแกะสลักลวดลายลงบน ดันเทียน การทำเทียนให้เป็นลายไทย แล้วนำไปติดบนตันเทียน การประดับด้วยผ้าฝ้าย ผ้าไหม ดอกไม้สด ล้วนแล้วแต่เป็นฝีมือของช่างในท้องถิ่น ส่วนการจัดชวนแห่ก็ล้วนแต่ใช้ของพื้นเมือง เช่น เครื่องแต่งกายของขบวนพ็อน จะใช้ผ้าพื้นเมืองเป็นหลัก การพ็อนรำจะใช้ท่ารำที่ดัดแปลงมาจาก วิถีชีวิต การทำมาหากินของชาวบ้าน เป็นท่ารำในรูปแบบของศิลปะท้องถิ่น ดนตรีประกอบก็เป็น เครื่องดนตรีประจำถิ่น ผสมเข้ากับการขับร้องที่สนุกสนานเร้าใจ ทำให้งานประเพณีนี้ยิ่งใหญ่ ประชาชนต่างเฝ้ารอคอย

ศิลปะการพ็อนรำที่นิยมนำมาประกอบการแสดงในขบวนแห่ คือ การรำเชิงต่างๆ เช่น เชิงกระลอ เชิงกระตบ เชิงสวิง เชิงแห่ไข่มดแดง ซึ่งดัดแปลงมาจากการประกอบอาชีพในวิถีชีวิต ประจำวันทั้งสิ้น ดังนั้นงานแห่เทียนพรรษาจึงเป็นเป็นงานที่ทำให้คนวัยรุ่นหนุ่มสาวได้มีโอกาสได้ใกล้ชิดและสัมผัส กับศิลปวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด นับตั้งแต่การเข้าเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือ เป็นลูกมือช่างของทางวัด ในการแกะสลักทำลวดลายตันเทียน คำนคว้าหาวิธีการทำเพียรพรรษาให้วิจิตรพิสดาร งดงาม แต่ประหยัดการเข้าร่วมในขบวนแห่จะเป็นการผสมผสานระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ เช่น การเล่นดนตรีพื้นบ้าน โปงลาง หรือเป่าแคน จะมีทั้งผู้สูงอายุและคนหนุ่มสาว ส่วนขบวนพ็อนรำ จะใช้เด็กๆ รุ่นเยาว์ ถึงวัยหนุ่มสาวมากกว่าคนสูงวัย ซึ่งคาดหวังได้ว่า ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จะสืบทอดต่อไปอีกยาวไกล

จากการศึกษาเกี่ยวกับทำให้ทราบว่า ประเพณีบุญทอดเทียน สืบทอดพระพุทธศาสนา รักษาประเพณีอีสานเป็นการทอดเทียนพรรษาและต้นดอกเงินร่วมกับชาวบ้าน เป็นประเพณีที่สืบทอดและปฏิบัติต่อ ๆ กันมาต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ โดยการแบ่งประเภทของประเพณีไว้ ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว เช่น เรื่องทำขวัญเดือน โคนจุก ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ บวช แต่งงานตาย เป็นต้น ประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวมเนื่องด้วยเทศกาล คือ คราวสมัยที่กำหนดขึ้นเป็น ประเพณี เพื่อทำบุญและรื่นเริง เช่น ตรุษจีน สงกรานต์ เข้าพรรษา ทอดเทียน ออกพรรษา ลอยกระทง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่จัดขึ้นในแต่ละจังหวัดในฤดูกาลต่างๆ รัฐพิธีและพระราชพิธี เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์พระบรม วงศานุวงศ์ และเป็นประเพณีที่มีการสืบทอดปฏิบัติมาเป็นระยะเวลานาน โดยที่ส่วนกลาง หรือ กลุ่ม ผู้ปกครองประเทศชาติหรือส่วนภูมิภาคจะเป็นผู้กำหนดรูปแบบของพิธีกรรมโดยที่ประชาชนทั้ง ประเทศจะถือปฏิบัติทั่วประเทศ (พรพนธิธร สอนอัม สาสตร์, 2557)

บทสรุป

ประเพณีบุญทอดเทียน สืบทอดพระพุทธศาสนา รักษาประเพณีอีสานเป็นการทอดเทียนพรรษาและต้นดอกเงินร่วมกับชาวบ้าน เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านสืบสานเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อให้เกิดภูมิพลังเมือง สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ประชาคมเป็นปึกแผ่น มั่นคง ลูกหลานคนในชุมชนได้สืบทอดและปฏิบัติต่อ ๆ กันมาต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ อันเป็นลักษณะของแบบแผนการดำเนินชีวิต การมีความคิด ความเชื่อ การกระทำ และ ค่านิยมที่เป็นจุดร่วมเดียวกันของทุกคนในชุมชน สู่การกำหนดเป็นระเบียบ แบบแผนการ ประพฤติปฏิบัติที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่สะท้อนถึง คุณค่าทางศีลธรรม และการมีคุณธรรมของตัวบุคคล ทั้งเสมือนเป็นบรรทัดฐานหรือกลไก ควบคุมทางสังคมที่สำคัญของชุมชน โดยเฉพาะกับชนรุ่นหลังในฐานะที่เป็นลูกหลานของ ชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ เส็งประชา. (2531). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปรีthy ไวยาชีวะ. (2551) *การศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของช่างพื้นเมืองเชียงใหม่ ในการทำตุ๊กตาล้านนาด้วยวิธีการฉลุลายกระดาษ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แปลก สนธิรักษ์. (2527). *ระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2547). *รากฐานแห่งชีวิตวัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สรัญพัฒน์ ต้นสุขเกษม. (2543). *การสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี*. รายงานการวิจัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ส. ปลายน้อย. (2530). *แลไปข้างหน้า*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- เสฐียรโกเศศ. (2550). *พันทน์ทิวา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- เสรี พงศ์พิศ. (2553). *วัฒนธรรมพื้นบ้าน : รากฐานการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญา.
- พรณศิริ สอนิมสาตร์. (2557). *ประเพณีหล่อเทียน และแห่เทียนพรรษา*. สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. <http://arts.pnru.ac.th/th/km/tradition-culture/>